

ANDIJON SHAHRI VA IZBOSKAN TUMANIDA ISTIQOMAT QILUVCHI 7-12 YOSHDAGI SUB'EKTLARDA BURUN SOHASI PARAMETRLARINING O'SISH KO'RSATKICHLARI QIYOSIY TAHLILI

G. J. Ulug'bekova, Sh. A. Adhamov

Andijon davlat tibbiyot instituti, Andijon, O'zbekiston

Tayanch so'zlar: burun sohasi, kraniometriya, burun balandligi, burun kengligi, burun uzunligi.

Ключевые слова: область носа, краниометрия, высота носа, ширина носа, длина носа.

Key words: nasal area, craniometry, the height of the nose, the width of the nose, the length of the nose.

Ushbu ilmiy maqolada Andijon shahri va Izboskan tumani sharoitida yashovchi kichik maktab yoshidagi (7-12 yosh) bolalarning burun sohasiga oid kraniometrik ko'rsatkichlari, ularning eng jadal o'sish davrlari, hududlar bo'yicha qiyosiy tahlili borasidagi ilmiy-tahliliy fikrlar yoritilgan. Andijon shahri va Izboskan tumani sharoitida yashovchi o'g'il va qiz bolalarda burun sohasining kraniometrik ko'rsatkichlari yoshga bog'liq ravishda bir maromda o'sib, rivojlanib boradi.

СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ПОКАЗАТЕЛЕЙ ПАРАМЕТРОВ НОСОВОЙ ОБЛАСТИ У СУБЪЕКТОВ ПРОЖИВАЮЩИХ В ГОРОДЕ АНДИЖАН И ИЗБАСКАНСКОГО РАЙОНА В МЛАДШЕМ ШКОЛЬНОМ ВОЗРАСТЕ (7-12 ЛЕТ)

Г. Ж. Улугбекова, Ш. А. Адхамов

Андижанский государственный медицинский институт, Андижан, Узбекистан

В данной статье дали научно - сравнительную характеристику краниометрических данных носовой области у детей в младшем школьном возрасте (7-12 лет), их интенсивный рост и развитие, проживающих в городе Андижане и Избасканском районе. Самый быстрый рост наблюдается в этом возрасте у детей одинаково в городе Андижане и Избасканском районе.

COMPARATIVE ANALYSIS OF GROWTH INDICATORS OF NASAL AREA PARAMETERS IN PEOPLE AGED 7-12 YEARS LIVING IN ANDIJAN CITY AND IZBOSKAN DISTRICT

G. J. Ulug'bekova, Sh. A. Adkhamov

Andijan state medical institute, Andijan, Uzbekistan

In the current article, scientific-analytical opinions about the craniometric indicators of the nasal area of children of junior school age (7-12 years old, the most rapid growth period) living in the conditions of Andijan city and Izboskan district and comparative analysis by regions are considered. In boys and girls living in the conditions of Andijan city and Izboskan district, the craniometric indicators of the nasal area grow and develop at the same rate depending on age.

Kirish. Mamlakatimizda aholi salomatligini mustahkamlash, aholi orasida sog'lom turmush tarzini keng targ'ib qilish, tibbiy xizmatlar sifatini va ko'lamini yanada yaxshilash borasida qator say-harakatlar amalga oshirilmoqda. Xususan, 2022-2026 – yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasini "Insonga e'tibor va sifatli ta'lim yili" da amalga oshirishga oid davlat dasturi to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 28-fevraldagi PF-27-sonli farmoni doirasida ham mamlakatimiz sog'liqni saqlash tizimini yanada rivojlantirish, aholi salomatligini mustahkamlashga oid qator istiqbolli vazifa va maqsadlarni amalga oshirish belgilab olindi. Jumladan aholiga birlamchi tibbiy xizmatlarni yaqinlashtirish va fuqarolarni sifatli tibbiy xizmatlar bilan ta'minlash, kasalliklarni erta bosqichda aniqlash, shuningdek, bemorlarga qo'shimcha qulayliklar yaratish, aholi orasida yuqumli bolmagan kasalliklarning oldini olish, sog'lom turmush tarzini shakllantirish va bolalarda jismoniy faollik darajasini oshirish borasidagi chora-tadbirlarni keng ko'lamda tashkil etish shular jumlasidandir.

Respublikamiz aholisi, xususan bolalar salomatligini saqlash, mustahkamlashda ularning jismoniy o'sish va rivojlanish ko'rsatkichlarini baholash muhim o'rin tutadi.

Ilmiy tadqiqotning maqsadi: Andijon viloyatining Andijon shahri va Izboskan tumani-da yashovchi kichik maktab yoshidagi bolalarning (7-12 yosh toifasidagi) burun sohasi o'sish ko'rsatkichlarini kraniometrik qiyosiy tahlil qilish.

Ilmiy ishning materiali va tekshirish uslublari: Ilmiy tadqiqotning materiali sifatida Andijon viloyati Andijon shahri xalq ta'limi bo'limiga qarashli 44-, 46-umumta'lim maktablarida va Izboskan tumani xalq ta'limi bo'limiga qarashli 7-, 41-umumta'lim maktablarida ta'lim olayotgan 1-6 sinfdagi (7-12 yosh) jismoniy va aqliy jihatdan har tomonlama sog'lom 360 nafar o'g'il va qiz bolalar olindi (1 jadval).

1 jadval.

Tadqiqot jarayoniga jalb etilgan bolalarning yoshi va jinsiga bo'yicha guruhlanishi.

№	Yosh guruhlari	Bolalarning umumiy soni	O'g'il bolalar	Qiz bolalar
1.	7 yosh	60	32	28
2.	8 yosh	60	37	23
3.	9 yosh	60	31	29
4.	10 yosh	60	33	27
5.	11 yosh	60	26	34
6.	12 yosh	60	25	35
Jami bolalar soni		360	184	176

Tadqiqotdan olingan natijalar va ularning tahlili. Burun balandligi ko'rsatkichini o'sishi 7-12 yoshdagi o'g'il va qiz bolalarda bir maromda kechishi olib borilgan tadqiqot natijalaridan ma'lum bo'ldi. Ushbu kranioimetrik ko'rsatkich o'g'il bolalarda 14% ga ortsa ($4,03 \pm 0,15$ smdan $4,60 \pm 0,08$ smga), qiz bolalarda esa 13% ga oshishi tadqiqot davomida aniqlandi ($3,94 \pm 0,15$ smdan $4,47 \pm 0,12$ smga). Ko'rsatkichlarning eng tez o'sish davrlari har ikkala jinsdagi-larda ham 7-10 yoshlar orasiga to'g'ri kelishi tadqiqot natijalarida o'z tasdig'ini topdi.

Burun kengligining o'lchami 7 yoshda bo'lgan davrda o'gil va qiz bolalarda deyarli bir xil bo'ladi. 7 yoshli o'g'il bolalarda ushbu ko'rsatkich $2,47 \pm 0,13$ smga; 10 yoshda $2,72 \pm 0,08$ smga, 12 yoshda $3,02 \pm 0,12$ smga teng bo'lsa, 7 yoshdagi qiz bolalarda esa $2,35 \pm 0,08$ smga; 10 yoshda $2,54 \pm 0,09$ smga va 12 yosh qiz bolalarda esa $2,95 \pm 0,08$ smga teng bo'lishi tadqiqot natijalaridan ma'lum bo'ldi. 7 yoshdan 12 yoshgacha bo'lgan davr oralig'ida o'g'il bolalarda ushbu ko'rsatkich 22 % ga ortsa, qiz bolalarda esa 25 % ga oshishi aniqlandi. Andijon shahri va Izboskan tumanlarida olib borilgan tadqiqot natijalaridan ko'rinib turibdiki, har ikkala jins vakillarida ham o'sishning jadallashuvi 7-10 yoshlar oralig'ida kuzatiladi.

2 jadval.

Andijon shahri sharoitida yashovchi kichik maktab yoshidagi bolalarning (7 yoshdan 12 yoshgacha) boshining burun sohasiga oid kranioimetrik ko'rsatkichlarning o'sish dinamikasi ($X \pm m$, sm da).

Yoshi	Jinsi	Burun balandligi	Burun kengligi	Burun uzunligi
7	O'g'il	$4,03 \pm 0,15$	$2,47 \pm 0,13$	$3,45 \pm 0,03$
	Qiz	$3,94 \pm 0,07$	$2,35 \pm 0,08$	$3,30 \pm 0,34$
8	O'g'il	$4,24 \pm 0,05$	$2,53 \pm 0,06$	$3,52 \pm 0,41$
	Qiz	$4,03 \pm 0,11$	$2,34 \pm 0,06$	$3,32 \pm 0,06$
9	O'g'il	$4,36 \pm 0,06$	$2,65 \pm 0,06$	$3,64 \pm 0,04$
	Qiz	$4,24 \pm 0,04$	$2,45 \pm 0,05$	$3,51 \pm 0,09$
10	O'g'il	$4,46 \pm 0,08$	$2,72 \pm 0,08$	$3,75 \pm 1,04$
	Qiz	$4,26 \pm 0,9$	$2,54 \pm 0,09$	$3,54 \pm 1,04$
11	O'g'il	$4,55 \pm 0,07$	$2,84 \pm 0,08$	$3,69 \pm 0,07$
	Qiz	$4,38 \pm 0,06$	$2,62 \pm 0,07$	$3,62 \pm 0,07$
12	O'g'il	$4,60 \pm 0,08$	$3,02 \pm 0,12$	$3,86 \pm 0,14$
	Qiz	$4,47 \pm 0,12$	$2,95 \pm 0,08$	$3,76 \pm 0,04$

3 jadval.

Izboskan tumani sharoitida yashovchi kichik maktab yoshidagi bolalarning (7 yoshdan 12 yoshgacha) boshining burun sohasiga oid kranioimetrik ko'rsatkichlarning o'sish dinamikasi ($X \pm m$, sm da).

Yoshi	Jinsi	Burun balandligi	Burun kengligi	Burun uzunligi
7	O'g'il	$4,01 \pm 0,08$	$2,40 \pm 0,10$	$3,40 \pm 0,02$
	Qiz	$3,90 \pm 0,03$	$2,30 \pm 0,04$	$3,28 \pm 0,30$
8	O'g'il	$4,20 \pm 0,02$	$2,50 \pm 0,06$	$3,48 \pm 0,40$
	Qiz	$4,01 \pm 0,10$	$2,30 \pm 0,04$	$3,30 \pm 0,02$
9	O'g'il	$4,32 \pm 0,02$	$2,60 \pm 0,08$	$3,60 \pm 0,02$
	Qiz	$4,22 \pm 0,03$	$2,40 \pm 0,02$	$3,46 \pm 0,06$
10	O'g'il	$4,42 \pm 0,06$	$2,70 \pm 0,02$	$3,70 \pm 1,02$
	Qiz	$4,20 \pm 0,7$	$2,50 \pm 0,06$	$3,50 \pm 1,02$
11	O'g'il	$4,50 \pm 0,05$	$2,80 \pm 0,06$	$3,60 \pm 0,05$
	Qiz	$4,32 \pm 0,03$	$2,60 \pm 0,05$	$3,56 \pm 0,04$
12	O'g'il	$4,56 \pm 0,04$	$3,02 \pm 0,08$	$3,80 \pm 0,10$
	Qiz	$4,40 \pm 0,10$	$2,90 \pm 0,04$	$3,70 \pm 0,02$

7 yoshli o'g'il bolalarda burun uzunligi $3,45 \pm 0,03$ sm bo'lsa, 10 yoshda $3,75 \pm 0,04$ sm va 12 yoshda $3,86 \pm 0,14$ smgacha kattalashadi. Qiz bolalarda 7 yoshda $3,30 \pm 0,34$ sm; 10 yoshda $3,54 \pm 0,04$ sm va 12 yoshda esa $3,76 \pm 0,04$ smga yetadi. Aytib o'tilgan davr mobaynida burun uzunligi o'g'il bolalarda 12% ga oshsa, qiz bolalarda bu korsatkich 14% ga ortishi olib borilgan tadqiqot natijalaridan o'z aksini topmoqda. Tadqiqotdan olingan natijalardan ko'rishimiz mumkinki, har ikkala jins vakillarida ham o'rganilayotgan yoshlarda ko'rsatkichlarning bir maromda kattalashishini kuzatish mumkin.

Xulosa. Tadqiqotdan olingan natijalardan shuni xulosa qilish mumkinki, Andijon shahri va Izboskan tumani sharoitida yashovchi o'g'il va qiz bolalarda burun sohasining kraniometrik ko'rsatkichlari yoshga bog'liq ravishda bir maromda o'sib, rivojlanib boradi. O'rganilgan har ikkala hududda yashovchi 7-12 yoshdagi bolalar boshining burun sohasiga oid kraniometrik ko'rsatkichlarning eng jadal o'sishi 7-10 yoshlar oralig'ida kuzatiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Кахаров З.А., Саттибоев И.И., Туланов Д.Ш., Абдуллаева М.И., Зулунова И.Б., Раимжонов Р.Р. Некоторые антропометрические показатели физического развития детей дошкольного возраста. Молодой учёный. - 2018. 4 (190), 64-66.
2. Пулатов Н.Х., Саттибоев И.И. О ростовых процессах лицевой область головы у детей узбекской национальности. Молодой ученый.-2017. 204-208.
3. Раимжонов Р.Р., Шодмонов А.А., Каримкулов Н.А., Саттибоев И.И., Дусмухамедов М.З. Результаты кра-ниометрического исследования детей узбекской национальности. Молодой ученый.-2017. 27 (161), 101-104.
4. Ризаев Ж.А., Адилова Ш.Т., Курбанов Ш., Мамажанова Ш.Э. Информированность учителей начальных классов о профилактической стоматологии // Медицинский журнал Узбекистана. - 2008, №4. - С. 55-58.
5. Ризаев Ж.А., Дусмухамедов М.З., Дусмухамедов Д.М., Абдукаюмов А.А., Хакимова З. Клинико-диагностическая значимость передней активной риноманометрии у детей с врожденной расщелиной губы и неба // «Вестник проблем биологии и медицины», Украинский научно-практический журнал выпуск 4, том 1(153), - Украина 2019.
6. Саттибоев И.И., Кахаров З.А., Туланов Д.Ш., Абдуллаева М.И., Раимжонов Р.Р., Зулунова И.Б. Результаты антропометрических исследований у детей от рождения до 7 лет жизни. Молодой ученый.-2018. 4 (190), 70-72.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 28-fevraldagi PF-27-sonli "2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasini "Insonga e'tibor va sifatli ta'lim yili"da amalga oshirishga oid davlat dasturi to'g'risida"gi farmoni.
8. Shokirov X.U. Andijon viloyati Andijon shahri sharoitida yashovchi kichik maktab yoshidagi bolalarning kraniometrik ko'rsatkichlari // Magistrlik dissertatsiyasi. Andijon-2017.
9. Ulugbekova G.J., Adkhamov Sh.A. The role of "ANATOMAGE SMART TABLE", "SMART BOARD" in 3D, 4D format in the study of physical development indicators of children and adolescents // Tibbiyotda yangi kun ilmiy referativ, ma'rifiy-ma'naviy jurnal. -2023. 2 (52), 202-206 b.
10. Ulugbekova G.J., Turgunov M.A., Axmatxonova M.K., Umarova M.M., Umurzakova N.S., Hudoyberdiyeva M.DJ. Growth indicators of the parameters of the parameters of the nose and lower jaw ovtu young girls and boys living in condition's of Andizhan city Andizhan region // Tibbiyotda yangi kun ilmiy referativ, ma'rifiy-ma'naviy jurnal.-2020. 2(30), 567-569 b.
11. <https://www.president.uz>
12. <https://lex.uz>
13. <https://ssv.uz>
14. <https://elibrary.ru>